

آنچه معلمان نیاز دارند
درباره دانش آموزان
فائقان ذهنی بدانند

مؤلف

Peter Westwood

مترجمان

سجاد حق شناس

دکتر هاشم فرهنگ دوست

سرشناسه: پیتر وستود، ۱۹۳۶ - Peter Westwood

عنوان و نام پدیدآورندگان: آنچه معلمان نیاز دارند درباره دانش آموزان ناتوان ذهنی بدانند/ مولف پیتر وستود؛

مترجمان: سجاد حق شناس، هاشم فرهنگ دوست

مشخصات نشر: مشهد: وارستگان، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص

شابک: ۹-۳۳-۶۲۵۲-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: 2009, What teachers need to know about students with disabilities

یادداشت: آموزش و پرورش دانش آموزان با نیازهای ویژه.

موضوع: شاگردان معلول - آموزش و پرورش

شناسه افزوده: حق شناس، سجاد، ۱۳۶۲ - مترجم

شناسه افزوده: فرهنگ دوست، هاشم، ۱۳۵۲، مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ۵۸/۶۵ LC

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۹۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۴۸۲۳۶

انتشارات وارستگان

مشهد- بلوار لادن- نیش لادن-۳- انتشارات وارستگان

شماره تلفن: ۰۵۱۱-۵۰۹۱۱۶۰ (واحد انتشارات)

www.varamed.com

نام کتاب: آنچه معلمان نیاز دارند درباره دانش آموزان ناتوان ذهنی بدانند

مترجمان: سجاد حق شناس، دکتر هاشم فرهنگ دوست

ویراستار ادبی: لیلا حق شناس

ناشر: انتشارات وارستگان (وابسته به مرکز آموزش عالی علوم پزشکی وارستگان)

طراح و صفحه آرا: نرگس محمذنزاده، حمیده خواجه نظام

مدیر چاپ: حمیده خواجه نظام

قطع: وزیری

تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹-۳۳-۶۲۵۲-۶۰۰-۹۷۸

چاپخانه: دقت

قیمت: ۹۰،۰۰۰ ریال

حق چاپ برای انتشارات وارستگان محفوظ می‌باشد.

ناشر از همکاری مرکز آموزشی و توانبخشی روان پویا در چاپ این کتاب به منظور کمک

به توسعه فرهنگ کتابخوانی در کشور قدردانی می‌کند.

ای که با نامت جهان آغاز شد دفتر ما هم به نامت باز شد

انتشارات وارستگان قصد دارد با مشارکت تمامی صاحبان فکر و اندیشه و نشر آثار فاخر، افق‌های تازه‌ای را به روی خوانندگان خود بگشاید، وارستگان با این دیدگاه پا به عرصه نشر کتاب گذاشته است که بتواند در فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای ترویج فرهنگ مطالعه در جامعه مؤثر باشد. ما بر این باوریم که اگر نخبگان جامعه در حد توان خود در این مسیر حرکت کنند و دغدغه علم و فرهنگ جامعه را داشته باشند، بدون شک با تأثیرگذاری عالمانه می‌توانند تحولی شگرف در عرصه‌های گوناگون علمی ایجاد کنند. گرچه آشتی‌دادن افرادی که شاید در طول سال حتی یک صفحه هم نمی‌خوانند با کتاب دشوار است، ولی اطمینان داریم چون تمایل به فهم، درک، رشد و شکوفایی در نهاد هر کس حک شده است این کار شدنی است و نتیجه آن شگفت‌انگیز خواهد بود.

ما با ترسیم چشم‌اندازی مطمئن، دست تمامی اساتید، مؤلفین و محققینی که دغدغه علم و فرهنگ این سرزمین را دارند، به گرمی می‌فشاریم و خداوند را شاکریم که چنین مسئولیتی را بر دوشمان نهاد و موهبت تأثیرگذاری در عرصه کتاب و کتابخوانی را به ما عطا فرمود.

ناتوانی‌های ذهنی دسته‌ای از اختلالات هستند که با پایین‌تر از حد نرمال بودن بهره‌های هوشی، شناسایی شده و ممکن است با اختلالات دیگری نیز همراه باشند. این ناتوانی‌ها می‌توانند به دلایل مختلفی ایجاد گردند. معلمان و افراد شاغل بسیاری در حوزه‌های مختلف با کودکان ناتوان ذهنی و شرایط ویژه آن‌ها درگیر می‌باشند، بدیهی است تشخیص و برخورد مناسب در افزایش توانمندی‌های این کودکان مؤثر خواهد بود. این رفتار مناسب باعث پیشگیری از ایجاد اختلالات رفتاری، تحصیلی، شغلی و اجتماعی فرد در آینده و همچنین زمینه‌ساز استقلال فرد در فعالیت‌های روزمره‌ی زندگی خواهد شد.

در این کتاب تلاش شده است ویژگی‌های کودکان مذکور به معلمان و افراد درگیر در این حوزه شناسانده شود تا به اهداف بلند مدت در این زمینه نایل شویم.

دکتر احمد ابوالحسنی

مدیر انتشارات

مقدمه مترجم

کتاب حاضر کوششی است در جهت شناساندن تخصصی و دقیق ویژگی‌های دانش‌آموزان ناتوان ذهنی، نیازهای آنان و رویکردهایی که می‌تواند به درک و فهم هر چه بیشتر آن‌ها در مقوله یادگیری کمک کند.

این کتاب به‌طور نظام‌مند در ۷ فصل به اختلالات و سندروم‌هایی پرداخته که به نوعی باعث ناتوانی ذهنی و در برخی موارد ناتوانی جسمی خواهد شد. به همین دلیل آشنایی با این اختلالات، ویژگی‌ها و نیازهای آنان در پیشرفت این دانش‌آموزان و تطبیق آنان با محیط به‌ویژه در مسایل آموزشی مؤثر خواهد بود. لذا مطالعه این کتاب در پیشبرد اهداف ذکر شده به پزشکان، پیراپزشکان، روانشناسان، معلمان و والدین کودکان خاص کمک خواهد نمود. در هر فصل نکات کلیدی ابتدایی، چکیده کاملی از مطالب را جهت آمادگی خواننده فراهم می‌آورد و در پایان نیز پیوندهایی برای مطالعه بیشتر سندروم‌ها و رویکردهای مرتبط ارائه شده است. اطلاعات مورد نیاز برای ناتوانی‌های خاص و مطالعه ویژگی آنان، در پیوست آخر کتاب آمده است.

از همکاری صمیمانه و کمک‌های علمی برادر بزرگوارم جناب آقای دکتر محمدیزدان حق‌شناس در راستای مسایل پزشکی کتاب سپاسگزارم و همچنین از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر هاشم فرهنگ دوست و راهنمایی‌های ارزنده استاد گرامی سرکار خانم مهندس مطهره سادات حسینی تشکر می‌نمایم.

سجاد حق‌شناس

بهار ۹۳

فهرست مطالب

۱۳	پیش‌گفتار.....
۱۵	فصل اول: ناتوانی ذهنی.....
۱۶	ویژگی‌های کلی دانش‌آموزان ناتوان ذهنی.....
۱۷	تشخیص ناتوانی ذهنی.....
۱۷	دلایل ناتوانی ذهنی.....
۱۹	درجات ناتوانی.....
۱۹	ناتوانی خفیف.....
۲۰	ناتوانی متوسط.....
۲۰	ناتوانی شدید تا عمیق.....
۲۱	ویژگی‌های یادگیری افراد ناتوان ذهنی.....
۲۱	توجه و پردازش اطلاعات.....
۲۲	حافظه.....
۲۳	توسعه تفکر، استدلال و مفهوم.....
۲۴	مهارت‌های زبانی.....
۲۴	تعمیم و انتقال یادگیری.....
۲۵	انگیزه.....
۲۵	خودمدیریتی.....
۲۶	بهبود رشد اجتماعی.....
۲۷	اصول کلی آموزش دانش‌آموزان دارای ناتوانی ذهنی.....
۲۷	یادگیری مبتنی بر واقعیت.....
۲۸	تکالیف یادگیری در جه‌بندی شده و متوالی.....
۲۸	آموزش مستقیم.....
۲۹	آموزش استراتژی.....
۲۹	شیوه‌هایی در اوایل دوران کودکی.....
۲۹	شیوه‌هایی در دوران نوجوانی.....
۲۹	آموزش رفتارهای محافظتی.....
۳۰	آماده‌سازی برای کار.....

۳۳	فصل دوم: سندروم‌های خاص
۳۴	سندروم داون
۳۶	سندروم X شکننده
۳۷	سندروم پرادر- ویلی
۳۸	اختلالات طیف جنین الکی
۳۹	سندروم ترنر
۳۹	سندروم ویلیامز
۴۱	فصل سوم: اختلالات ناقد رشد
۴۲	اوتیسم
۴۴	درمان، آموزش و پرورش در اوتیسم
۴۶	استفاده از شیوه‌های جایگزین ارتباط
۴۷	مداخلات و روش‌های خاص
۵۱	سندروم اسپرگر
۵۲	آموزش به دانش‌آموزان با سندروم اسپرگر
۵۳	سندروم رت
۵۴	اختلال فروپاشنده دوران کودکی
۵۷	فصل چهارم: ناتوانی‌های جسمی و اختلالات همراه
۵۹	فلج مغزی
۶۱	درمان‌ها و رویکردهایی برای فلج مغزی
۶۴	صرع
۶۶	اسپاینا بیفیدا
۶۷	هیدروسفالی
۶۸	تحلیل عضلانی
۶۸	مالتیپل اسکلروزیس
۶۹	ضایعه مغزی تروماتیک
۷۰	دیگر عارضه‌های ناتوان‌کننده
۷۵	فصل پنجم: اختلال حسی؛ شنوایی و بینایی
۷۶	دانش‌آموزان دارای نقص شنوایی

۷۸.....	انواع افت شنوایی.....
۷۸.....	روش‌های برقراری ارتباط.....
۷۹.....	تکنولوژی کمکی برای افت شنوایی.....
۸۱.....	آموزش به دانش‌آموزان دارای نقص شنوایی.....
۸۳.....	دانش‌آموزان دارای نقص بینایی.....
۸۳.....	ارزیابی بینایی.....
۸۴.....	شیوع و تأثیر نقص بینایی.....
۸۵.....	پیشرفت اولیه کودکان نابینا.....
۸۶.....	انواع نقص بینایی.....
۸۷.....	اولویت‌بندی نیازهای دانش‌آموزان دچار نقص بینایی.....
۸۸.....	تکنولوژی کمکی در نقایص بینایی.....
۸۹.....	آموزش به دانش‌آموزان دچار نقص بینایی.....
۹۰.....	کودکان ناشنوا-نابینا.....
۹۳.....	فصل ششم: اختلالات زبان و یادگیری.....
۹۴.....	اختلالات زبان و گفتار.....
۹۶.....	اختلال پردازش شنیداری مرکزی.....
۹۷.....	ناتوانی یادگیری محض.....
۹۹.....	ناتوانی یادگیری غیر کلامی.....
۱۰۳.....	فصل هفتم: مشکلات هیجانی و رفتاری.....
۱۰۴.....	مشکلات تعریف.....
۱۰۵.....	دلایل مشکلات هیجانی و رفتاری.....
۱۰۶.....	سابقه خانوادگی.....
۱۰۶.....	فاکتورهای مدرسه.....
۱۰۶.....	فشار گروه همسالان.....
۱۰۷.....	توصیف علایم.....
۱۰۸.....	مشکلات رفتاری برون‌سازی شده.....
۱۰۸.....	پرخاشگری.....
۱۱۰.....	اختلال سلوک.....

- ۱۱۱..... اختلال نافرمانی-مقابله‌ای
- ۱۱۱..... اختلال شخصیتی ضداجتماعی
- ۱۱۲..... روش‌های کاهش پرخاشگری، آشوب‌طلبی و رفتار ضداجتماعی
- ۱۱۳..... مشکلات هیجانی درون‌سازی شده
- ۱۱۴..... اضطراب
- ۱۱۴..... ترس
- ۱۱۵..... خجالت شدید، انزوا و گسستگی اجتماعی
- ۱۱۶..... افسردگی
- ۱۱۷..... اختلال بیش‌فعالی همراه با نقص توجه
- ۱۱۹..... سندروم توره
- ۱۲۰..... مداخلات
- ۱۲۳..... منابع و مآخذ
- ۱۴۳..... پیوست‌ها

www.ketab.ir

پیدایش تغییرات آموزشی همه‌جانبه در معلمان مدارس عادی^۱ که به میزان بیشتری نسبت به گذشته در تطابق دانش‌آموزان با طیف گسترده‌ای از ناتوانی‌ها درگیر می‌باشند، دیده می‌شود. به همین دلیل همه معلمان مدارس عادی نیاز به کسب یک دانش کاری خوب از ماهیت ناتوانی‌ها و تأثیرات احتمالی آن‌ها روی یادگیری و پیشرفت دارند. به‌ویژه، معلمان باید از روش‌های اثبات‌شده بر پایه تحقیقات آگاه باشند تا بیشترین تأثیر را روی نیازهای آموزشی این‌گونه دانش‌آموزان بگذارند. کتاب حاضر قصد دارد این اطلاعات ضروری را به شکلی قابل فهم و آسان به معلمان ارائه دهد. مطالب بسیاری در این کتاب وجود دارد که برای کار معلمان و پیرایشه‌گان^۲ در مدارس و مراکز خاص مناسب است. در حالی که، سازمان‌های همه‌جانبه‌ای مثل مرکز مطالعات آموزش فراگیر^۳ (UK) و پیمان آموزش فراگیر^۴ (UK) از این نظریه حمایت می‌کنند که هر کودک صرف‌نظر از توانایی یا ناتوانی، حق آموزش در مدرسه عادی منطقه خویش را دارد؛ اما واقعیت این است که چنین توافقی نه امکان‌پذیر است و نه مطلوب. بدیهی است که نوع تدریس و آموزش ساختاریافته و مدیریت مورد نیاز برای برخی دانش‌آموزان دارای مشکلات شناختی و رفتاری شدید و پیچیده بسیار متفاوت از روش‌های تدریس شایعی می‌باشد که برای نوآموزان مستقل‌تر استفاده می‌شود. در شرایط یک کلاس عادی با توانایی‌های مختلف، تلاش برای چنین تدریس خاصی برای افراد ویژه به هیچ وجه معنایی ندارد. آموزش مناسب برخی دانش‌آموزان با ناتوانی‌های شدید می‌تواند در یک مدرسه ویژه به‌طور مؤثرتری برنامه‌ریزی شود و البته یک مدرسه ویژه کمترین محدودیت را در محیط برای یادگیری این دانش‌آموزان دارد.

هر چند بسیاری از دانش‌آموزان با اشکال خفیف‌تری از ناتوانی از آموزش فراگیر سود برده‌اند و خواهند برد؛ اما همان‌طور که رانزویک-کول^۵ بیان داشته است: «روند آموزش فراگیر به سمت تزلزل پیش می‌رود.» بعد از گذشت بیش از یک دهه از سیاست‌های آموزش فراگیر، تعداد دانش‌آموزانی که به‌طور مثال به‌دلیل ناتوانی ذهنی به مدارس ویژه می‌پیوندند، نسبتاً ثابت مانده است.

این قطعاً به این معنی نیست که سیاست‌ها با شکست مواجه شده، بلکه گواه این است که چنین شرایط خاص یک نیاز بسیار واقعی تلقی می‌شود. دنبال کردن سیاست‌های «حمایت کامل»^۶ و «طرز کامل»^۷ به‌دلیل ایدئولوژیک، مورد علاقه این‌گونه دانش‌آموزان نمی‌باشد. همان‌طور که تاپینگ و مالونی^۸ اظهار داشتند: فراهم کردن فرصت‌های برابر برای همه دانش‌آموزان به معنای رفتار یکسان با آن‌ها نیست، زیرا این رفتار به‌راحتی تفاوت‌ها را تثبیت می‌کند. مفاهیم عدالت اجتماعی و برابری فرصت‌ها حاکی از این است که بایستی با دانش‌آموزان

1. Mainstream
2. Paraprofessional
3. Centre for studies in inclusive education
4. Alliance for inclusive education
5. Runswick-Cole
6. Full inclusion
7. Zero ejection
8. Topping & Maloney

مختلف به‌طور متفاوتی رفتار کنیم به‌طوری‌که آن‌ها فرصت‌های برابری برای به‌حداکثر رساندن پتانسیل‌هایشان داشته باشند. دانش‌آموزانی با ناتوانی‌های شدید و پیچیده موضوع اصلی را بازنمایی می‌کند.

این کتاب قصد ندارد که یک لیست جامع از ناتوانی‌ها و اختلالات باشد و نه این که تشخیص‌های پزشکی کاملی را ارائه دهد، بلکه هدف، شرح مختصری از ناتوانی‌ها به معلمان می‌باشد که احتمالاً در کلاس‌هایشان با آن‌ها مواجه می‌شوند و این که چه‌طور این ناتوانی‌ها بر یادگیری و پیشرفت دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. معلمان همچنین باید آگاه باشند که پیشرفت‌هایی در معالجه و درمان‌های پزشکی در حال انجام است. پیوندهای پایان هر بخش، همراه با فهرست اصلی منابع می‌تواند توسط خوانندگانی که به اطلاعات جامع‌تری نیاز دارند، مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

خوانندگان به منابع آن لاین که در این کتاب نام برده شده از طریق آدرس زیر دسترسی خواهند داشت:

www.acer.edu.au/need2know